ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
Навчально-науковий інститут права та безпеки ім. Володимира Великого

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XI Міжнародної науково-практичної конференції

«Розвиток української держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів»

08 травня 2026 р.

м. Київ

Меджбель В.І.
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін,
господарського, трудового та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права та
безпеки ім. князя Володимира Великого ПрАТ ВНЗ МАУП

Міжнародно-правові стандарти медіації та їх вплив на формування української моделі врегулювання спорів

Міжнародно-правові стандарти медіації становлять основу для розвитку позасудових механізмів вирішення спорів, акцентуючи увагу на принципах добровільності, конфіденційності та нейтральності посередника. Ці стандарти сприяють гармонізації національних систем з глобальними нормами, забезпечуючи ефективний доступ до правосуддя та зменшення навантаження на суди. В українському контексті вони відіграють ключову роль у трансформації моделі врегулювання спорів, особливо з огляду на зобов'язання щодо європейської інтеграції та адаптації до міжнародних торговельних практик. Інтеграція таких стандартів дозволяє створювати гнучкі процедури, що зберігають автономію сторін і сприяють досягненню взаємоприйнятних угод у цивільних та комерційних відносинах.

Директива 2008/52/ЄС визначає основні цілі сприяння альтернативному вирішенню спорів шляхом заохочення медіації та забезпечення балансу між медіаційними угодами та судовими процесами, що сприяє кращому доступу до правосуддя та функціонуванню внутрішнього ринку через позасудові методи [1].

Питання міжнародно-правових стандартів медіації та їх адаптації в національних системах привертали увагу дослідників протягом останніх десятиліть, особливо в контексті європейської інтеграції та глобалізації альтернативного врегулювання спорів. Зокрема, аспекти імплементації Директиви 2008/52/ЄС розглядалися в роботах, присвячених гармонізації цивільних і комерційних процедур у державах-членах ЄС, з акцентом на конфіденційність та виконуваність угод як ключові еле-

менти транскордонного співробітництва. Подібні проблеми аналізувалися через призму Модельного закону ЮНСІТРАЛ [2], де дослідники фокусувалися на процесуальній гнучкості та неупередженості в комерційних спорах, пропонуючи рекомендації щодо його використання як шаблону для національних реформ.

В українському правовому дискурсі подібні проблеми порушувалися в публікаціях, що стосувалися загальних принципів альтернативного вирішення спорів та міжнародних норм. Наприклад, автори детально описували стандарти нейтральності та добровільності в медіації, зіставляючи їх з глобальними інструментами, але переважно в теоретичному плані, без глибокого аналізу конкретного впливу на формування національної моделі після прийняття спеціального законодавства. Інші дослідження акцентували етичні аспекти поведінки медіаторів відповідно до Європейського кодексу, розглядаючи їх як рекомендації для професійної практики, або торкалися комерційного застосування медіації з посиланням на міжнародні рамки виконуваності. Окремі роботи висвітлювали переклади та інтерпретації директив ЄС, фокусуючись на цивільних відносинах, а також організаційні принципи для провайдерів медіаційних послуг за моделлю ЮНСІТРАЛ 2002 року.

Проте аспект комплексного впливу сукупності міжнародних стандартів – зокрема Директиви 2008/52/ЄС, Модельного закону ЮНСІТРАЛ 2018 року та Європейського кодексу поведінки – на формування саме української моделі врегулювання спорів, з урахуванням положень Закону України «Про медіацію» 2021 року, залишався недостатньо розглянутим у попередніх дослідженнях. Більшість публікацій обмежувалися загальним оглядом стандартів або їх фрагментарною імплементацією, без системного зіставлення з національними нормами щодо інституційного забезпечення, судової інтеграції та перспектив транскордонного визнання угод в українському контексті [3].

Результати дослідження підтверджують, що українська модель медіації значною мірою запозичила принципи добровільності, конфіденційності та нейтральності з міжнародних джерел, але виявляє певні обмеження в повній гармонізації, зокрема щодо механізмів обов'язкового розкриття інформації в публічному інтересі чи розширення сфери на публічно-правові спори. Порівняння з європейським досвідом показує, що Директива стимулює активніше залучення судів до пропозиції медіації, тоді як в Україні це залишається факультативним, що може гальмувати практичне застосування. Аналогічно, поправки ЮНСІТРАЛ 2018 року щодо електронних підписів та узгодження з Сінгапурською конвенцією ще не повною мірою відображені в націо-

нальному регулюванні, обмежуючи транскордонну виконуваність. Обмеженням дослідження є фокус переважно на нормативних актах без емпіричного аналізу практичного впровадження медіації в Україні станом на 2025 рік, що зумовлено відносною новизною закону.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні практичного застосування медіації в судових справах після 2021 року, оцінці ефективності реєстрів медіаторів та аналізі можливостей ратифікації Сінгапурської конвенції для посилення комерційного аспекту. Крім того, доцільним є порівняльне дослідження з моделями інших пострадянських країн, що проходять подібні реформи, для виявлення універсальних та специфічних рис гармонізації [4].

Дослідження міжнародно-правових стандартів медіації дозволило встановити їхній суттєвий вплив на формування української моделі врегулювання спорів, що відображається в імплементації ключових принципів до Закону України «Про медіацію» № 1875-IX від 16 листопада 2021 року.

Зокрема, Директива 2008/52/ЄС надала основу для норм конфіденційності, виконуваності угод та заохочення медіації судами, забезпечуючи баланс між позасудовими та судовими процедурами в цивільних і комерційних справах. Модельний закон ЮНСІТРАЛ 2018 року вплинув на процесуальну гнучкість, визначення медіації як добровільного процесу з нейтральним посередником та механізми міжнародного визнання угод, адаптовані для комерційних відносин. Європейський кодекс поведінки для медіаторів 2004 року сформував етичні орієнтири щодо незалежності та компетентності, що знайшли відображення в вимогах до кваліфікації та поведінки медіаторів в Україні.

Наукова новизна полягає в системному аналізі сукупного впливу цих стандартів на національну модель, з виявленням сильних сторін – як-от структурована процедура та захист автономії сторін – та прогалин, зокрема в інституційному забезпеченні та повній транскордонній виконуваності. Теоретичне значення дослідження – у поглибленні розуміння гармонізації як процесу синтезу глобальних норм з вітчизняними традиціями, практичне – у формулюванні рекомендацій щодо вдосконалення законодавства для посилення ролі медіації в системі правосуддя.

Отже, українська модель медіації, сформована під впливом міжнародних стандартів, демонструє потенціал для ефективного позасудового врегулювання спорів, сприяючи європейській інтеграції та доступу до правосуддя, але потребує подальших кроків для повної реалізації глобальних принципів.

Джерела

1. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. Retrieved December 20, 2025, from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0052

2. UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the Model Law on International Commercial Conciliation, 2002) with Guide to Enactment and Use. Retrieved December 20, 2025, from https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/22-01363_mediation_guide_e_ebook.pdf

3. Nalyvaiko, L. R., & Stepanenko, K. V. (2019). International legal standards of human rights: Textbook. Dnipro: DDUVS, 184 p.

4. Law of Ukraine "On Mediation" No. 1875-IX of November 16, 2021. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2022, No. 7, Art. 51. Retrieved December 20, 2025, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text